

החלטה מס' 52/20

החלטת ועדת האתיקה בעניין עיסוק נוסף כעורך דין שלא בשכר

מיום כ"ו באדר התשע"ח – 13 במרץ 2018

רקע

1. ביום 18.12.2017 שודרה בחדשות 10 כתבה שלפיה חה"כ בצלאל סמוטריץ' אימת תצהירים כעורך דין עבור מועצת קדומים, בה הוא מתגורר, במסגרת הליך של הגשת בקשה לקק"ל להקמת שבילי הליכה ואופניים. עוד נטען בכתבה כי חודשים אחדים לאחר מכן, סייע חה"כ סמוטריץ' לקק"ל בעת הדיונים בהצעת חוק שעסקה בענייניה הכספיים, מה שעשוי להיראות כניגוד עניינים.

2. חה"כ סמוטריץ', בתגובה ששודרה בכתבה, טען כי אימות התצהירים נעשה על ידו ללא תמורה ובהתנדבות מלאה, וכי "חוק חסינות חברי הכנסת קובע מפורשות כי אין מניעה מצדו של ח"כ לשמש עו"ד בהתנדבות ובתנאי שאין מדובר בייצוג בהליך שהמדינה צד לו." עוד טען כי הוא מאמת תצהירים בהתנדבות לכל מי שנדרש לכך עוד מלפני בחירתו לכנסת, וכי אינו מייצג בהליכים. לדבריו "קשה לחשוב על ניגוד עניינים בשל פעולה שבוצעה חצי שנה לפני שעניינה של קק"ל הגיע לכנסת."

בדברים נוספים שמסר חה"כ סמוטריץ' לוועדת האתיקה (בשיחות עם יו"ר הוועדה ועם היועץ המשפטי לכנסת), טען כי לוועדת האתיקה אין סמכות לאסור עיסוק מעין זה, לאור לשונו המפורשת של חוק החסינות, וכי לכל היותר הוועדה רשאית לקרוא למחוקק לתקן את החוק.

לחלופין טען חה"כ סמוטריץ' כי גם אם הוועדה תטיל איסור על עריכת תצהירים ללא תמורה, הרי שיש לייחד את האיסור למתן שירות לגופים ציבוריים או גופים שעניינם נדון בכנסת, ולא עבור אנשים פרטיים.

החלטת הוועדה

3. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מטיל מגבלות על עיסוקים נוספים של חברי הכנסת, למעט עיסוקים "בהתנדבות וללא תמורה". מוסיף החוק וקובע כי חבר הכנסת לא יעסוק בכל עיסוק נוסף, אם יש בו "ייצוג משפטי של בעל דין בהליך משפטי שבו אחד מבעלי הדין הוא המדינה." (ס' 13א(ב)(4)).

4. אכן ניתן להבין הוראות אלה ככאלה המאפשרות לכאורה לחבר כנסת שהוא עו"ד לערוך תצהירים ולאמת חתימות, כאשר הדבר נעשה בהתנדבות.

ואולם, ועדת האתיקה סבורה כי עיסוק נוסף כעו"ד, גם אם ללא תמורה, לרבות עריכת תצהירים ואימותם, יוצר חשש לניגוד עניינים, ובוודאי מראית עין לחשש כזה, ולכן חלה לגביו הוראת חוק החסינות האוסרת עיסוק נוסף שיש בו "אפשרות של ניגוד עניינים בין העיסוק הנוסף לבין תפקידו כחבר הכנסת" (ס' 13א(ב)(3)).

בהתנגשות בין שני הסעיפים, זה המתיר וזה האוסר, עמדת ועדת האתיקה היא שהסעיף בדבר ניגוד העניינים גובר, וכי על חברי הכנסת להימנע מכל עיסוק נוסף כעורכי דין. יצירת הבחנות והותרת פתח לעיסוקים נוספים בתחום עריכת הדין יש בה פוטנציאל מובהק לניגוד עניינים ולפגיעה בתדמית הכנסת וחברי הכנסת.

אשר לחתימה על תצהירים, הנחזית להיות פעולה טכנית פשוטה, אלה לרוב נחתמים לצורך הגשת בקשות לרשויות המדינה השונות, מה שעלול ליצור מצג כלפי הרשויות שחבר הכנסת עומד מאחורי הבקשה או המבקש, ולכן בוודאי שאין מקום לכך ששמו של חבר כנסת יתנוסס על גבי תצהיר שמופנה לרשויות אלה.

5. לא בכדי היועץ המשפטי לכנסת הנחה בתחילת כהונתה של הכנסת ה-20 את חברי הכנסת החדשים שהם עורכי דין, כי הם רשאים להמשיך את חברותם בלשכת עורכי הדין, אולם הדגיש כי "מובן כי אין בהיתר להמשך החברות בלשכה כדי להתיר עיסוק כלשהו במקצוע עריכת הדין".

6. הוועדה מאמצת איפוא את חוות דעתו של היועץ המשפטי לכנסת בעניין זה, וקובעת כי כל עיסוק נוסף כעורך דין ללא תמורה, לרבות אימות חתימה על תצהירים, מהווה הפרה של כללי האתיקה, ועל כן יש להימנע מכך.

ועדת האתיקה רשאית, במקרים חריגים, לתת לחבר הכנסת אישור בכתב ומראש לנהוג בעניין מסוים בחריגה מהוראות אלה.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.